

» signum fecit nullū: omnia autem quæcunque dixit Ioannes de hoc, uera erāt. Et multi crediderūt in eum. ¶ Cum ipsum lapidibus obruere conantes, nullo pacto lædere potuissent: nequaquā hoc mirabili signo moti, tentant eū Iudæi apprehendere. In quo & aliud diuinitatis suæ dedit eis signum: quod intelligimus per id: Et exiuit de manibus eorum, id est elapsus est è manibus eorum, dando eis signum, quod nō humanæ potestatis, sed suæ uolūtatis esset quod teneretur, si aliquando teneretur. Et sic uerba sua signis, uirtutibus, ac mirificis operibus comprobauit: ut uel ex ijs signis, quod scilicet saxi obrui, quod manibus perinde ac si nullæ essent manus, teneri non potuit, resipiscerent, & tandē operibus crederent. Et ut eos ad pœnitentiā expectaret, & non continuò perderet, ut poterat & meriti erant: quia patiens, miseticors & longanimis: profectus est in eum locum, ubi primum Ioannes fuerat baptizans: dudum enim diem clauserat Ioānes. Et quod in loco Ioannis erat: iudiciū fuit, quod oportuit legē gratiæ, & perfectæ libertatis esse, ubi lex uetus & seruitutis fuerat. Et multi uenerunt ad eum, inducti ratione signorum, quæ & antea, & nuper Hierosolymis fecerat. Et dicebant: Ioannes quidem signū fecit nullū, sed quæcunq; dixit Ioannes de hoc, uera erāt: ergo hic, non Ioannes, est CHRISTVS, & ad hūc est eundū. Et multi crediderūt in eū: quod insuper iudiciū est, quod finita uetere lege omnes adituri sunt CHRISTVM, & credituri in eum, ut impleatur id propheticū: Omnes gentes quascūq; fecisti, ueniēt, & adorabunt coram te domine, & glorificabunt nomen tuū. Quod utinā citò compleatur, iam uniuerso fermè terrarū orbe Christianis discluso, superioribus annis Lusitanis orientem tot seculis abditū lustrantibus: Hispanis orbem occiduum ad æquatorem, & zonā torridā deurgētem: & Gallis plagam occiduum à parallelo nostro, & infra, ad Cynosuram circulumq; boreum. Et nunc in toto orbe purè diffundatur CHRISTI ueri dei nomen, & fides, & impleatur uoluntas spiritus sancti per os prophetæ, dicētis: Omnis terra adoret te, & psallat tibi, psalmū dicat nomini tuo. Ut ubique gentium æterno patri per filium detur laus, honor, gloria, decus, potestas, & imperium, in omnia seculorum secula. Amen.

Psal. 87.

Psal. 67.

CAPVT VNDECIMVM.

88 **F**Rat autem quidam languēs, Lazarus à Bethania, de castello Mariæ & Marthæ sororum eius. Maria autem erat, quæ unxit dominum unguento, & extersit pedes eius capillis suis, cuius frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad eum, dicentes: Domine, ecce quē amas, infirmatur. 5
Audiens autem IESVS, dixit eis: Infirmetas hæc non est ad mortē, sed pro gloria dei, ut glorificetur filius dei per eā. Diligebat autē IESVS Martham, & sororē eius Mariā & Lazarum. ¶ Ut ergo audiuit quia infirmabatur: tūc 89
quidē mansit in eodem loco duobus diebus, deinde post hæc dicit discipulis suis: Eamus in Iudæam iterum. Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quare 10
bant te Iudæi lapidare, & iterum uadis illuc? Respondit IESVS: Nōne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit, quia lucem huius mundi uidet: si autem ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non est in eo. Hæc ait, & post hæc dicit eis: Lazarus amicus noster dormit, sed uado ut à somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, 15
si dormit, saluus erit. Dixerat autem IESVS de morte eius: illi autem putauerunt, quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo IESVS dixit eis manifeste,

nifeste, Lazarus mortuus est, & gaudeo propter uos ut credatis: quoniam
 non erā ibi, sed eamus ad eū. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad
 20 cōdiscipulos: Eamus & nos, & moriamur cum eo. ¶ Venit itaq; IESVS, & 90
 inuēnit eum quatuor dies iam in monumento habentem. Erat autem Be-
 thania iuxta Hierosolymam, quasi stadiis quindecim. Multi autē ex Iudæis
 uenerant ad Martham & Mariam, ut cōsolarentur eas de fratre suo. Martha
 ergo ut audiuit, quia IESVS uenit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat.
 25 Dixit ergo Martha ad IESVM: Domine, si fuisses hic, frater meus non fu-
 isset mortuus. Sed & nunc scio, quia quæcunq; poposceris à deo, dabit tibi
 deus. Dicit illi IESVS: Resurget frater tuus. Dicit ei Martha: Scio quia re-
 surget in resurrectione in nouissimo die. Dixit ei IESVS: Ego sū resurrectio,
 & uita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet: & omnis qui uiuit
 30 & credit in me, nō morietur in aternū. Credis hoc? Ait illi: Vtiq; domine,
 Ego credidi quia tu es CHRISTVS filius dei uiui, qui in hūc mundum ue-
 nisti. Et cum hæc dixisset, abiit & uocauit Mariam sororem suam silentio,
 dicēs: Magister adest, & uocat te. Illa ut audiuit, surrexit citò, & uenit ad eū,
 nondum enim uenerat IESVS in castellum, sed erat adhuc in illo loco, ubi
 35 occurrerat ei Martha. Iudæi ergo qui erant cū ea in domo, & cōsolabantur
 eam, cum uidissent Mariam quia citò surrexit & exiit, secuti sunt eā, dicen-
 tes, quia uadit ad monumentum ut ploret ibi. Maria ergo cum uenisset ubi
 erat IESVS, uidens eum, cecidit ad pedes eius, & dixit ei: Domine, si fuis-
 ses hic, nō esset mortuus frater meus. ¶ IESVS ergo ut uidit eam plorantē, 91
 40 & Iudæos qui uenerāt cū ea plorātes, infremuit spiritu, & turbauit seipsum,
 & dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, ueni & uide. Et lachryma-
 tus est IESVS. Dixerūt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quidā
 autem ex ipsis dixerūt: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere
 ut hic nō moreretur? IESVS ergo rursus fremēs in semetipso, uenit ad mo-
 45 numentū: erat autē spelunca, & lapis superpositus erat ei. Ait IESVS: Tolli
 te lapidē. Dicit ei Martha, soror eius qui mortuus fuerat: Domine, iā scetet:
 quadriduanus est enim. Dicit ei IESVS: Nōne dixi tibi, quoniam si credi-
 deris, uidebis gloriā dei? Tulerunt ergo lapidē. IESVS autem eleuatis sur-
 sum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi quoniā audisti me. Ego autē sciebā,
 50 quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat, dixi, ut credāt,
 quia tu me misisti. Hæc cum dixisset, uoce magna clamauit: Lazare, ueni fo-
 ras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes istitis, &
 facies illius sudario erat ligata. Dixit eis IESVS: Soluite eū, & finite abire.
 Multi ergo ex Iudæis qui uenerant ad Mariam & Martham, & uiderāt quæ
 55 fecit IESVS, crediderunt in eum. ¶ Quidam autem ex ipsis abierūt ad pha- 92
 risæos, & dixerunt eis quæ fecit IESVS. Collegerūt ergo pontifices & pha-
 risæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa fa-
 cit? Si dimittimus eū sic, omnes credent in eum. Et ueniēt Romani, & tol-

lent nostrum locū, & gentē. Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, eū esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquā nec cogitatis: quia expe- 60 dit uobis ut unus moriatur homo pro populo, & nō tota gens pereat. Hoc autem à semetipso nō dixit: sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit, quia IESVS moriturus erat pro gente: & non tātum pro gēte, sed ut filios 93 dei, qui erant dispersi, congregaret in unum. ¶ Ab illo ergo die cogitauerunt, ut interficerent eum. IESVS ergo iam nō in palām ambulabat apud 65 Iudæos: sed abiit in regionē iuxta desertū in ciuitatē, quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat pascha Iudæorum, & ascenderunt multi Hierosolymam de regione ante pascha, ut sanctificarent seipfos. Quærebant ergo IESVM, & colloquebantur adinuicē, in templo stantes: Quid putatis, quia non uēnit ad diem festum istum? Dede 70 rant autem pontifices & pharisæi mandatum, ut si quis cognouerit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum.

ANNOTATIONES BREUES XLVI. CIRCA LITERAM CAP. XI.

1	languens ἀδενῶν	13	si autem * τις quis	42	facere, ut * ἔ &
	qui infirmabatur	17	manifeste παρρησία	43	scietet. ὄζει
2	fororum πῶς ἀδελφῆς	19	condiscipulos τοῖς μαθηταῖς		olet
	singulare.		discipulos	47	lapidem * οὐ ἦν ὁ τεθνηκώς
2	eius. αὐτῆς	20	& moriamur ἵνα ἀποθάνωμεν		κεῖμενος ubi erat is qui mortuus fuerat, positus
	foemininum.		ut moriamur	49	populum τὸν ὄχλον
4	sorores — eius	30	dei — uiui		turbam
6	dixit — eis.	31	qui in — hunc uenisti.	50	misisti. * ἔ Et
8	sororem eius — Mariam,	31	ἐρχόμενος uenturus erat	51	Et — statim
8	infirmabatur ἀδενῶν	32	silentio, λάθη	51	institis, κηρίαις
	præsens.		clanculum		fascijs sepulchralibus
9	in eodem ἐν ᾧ ἦν	32	surrexit ἐγείρεται	53	Mariam — & Marthā
	in quo erat		præsens.	55	Collegerunt συνήγαγον
9	post hæc μετὰ τοῦτο	33	nondum enim οὐπω δὲ		Congregauerunt
	singulare.		nondum autem	55	pontifices οἱ ἀρχιερεῖς
	& infra.	33	erat — adhuc		principes sacerdotum & infra.
9	discipulis — suis.	33	in — illo	58	Caiphas — nomine καϊάφας
12	ambulauerit περιπατεῖ	38	& dixit λέγουσα	60	uobis ἡμῖν
	præsens. & infra	42	cæci — nati,		

62	primæ personæ. sed ut * &	64	apud Iudæos: ἐν τοῖς Ἰουδαίοις inter Iudæos	68	positivum. colloquebantur ἐλεγομ dicebant
63	cogitauerunt συνεβουλεύσαντο consultauerunt	65	abijt * ἐκείθεν illinc	69	putatis δοκεῖ ὑμῖν uidentur uobis
64	in palam παρρησίᾳ	66	Proximum ἐγγύς	70	diem festum – istum

COMMENTARIUS IN CAPVT VNDECIMUM.



B eo tempore, quo dominus Hierosolymis signa fecit inter Iudæos, usque ad passionē eius, non plures fuerunt quam tres menses, nam dicente Ioanne, iam hyems erat. Et elapsum est tempus, quo profectus trans Iordanem, mansit in loco ubi primum baptizabat Ioannes, nam nō semper in eodem loco baptizauit, sed tādē baptizauit in Aenon iuxta Salim. Vnde fit, ut non longē ante passionis tempus suscitauerit Lazarum fratrem Mariæ & Marthæ fororum, & sanctarum ipsius hospitarum, de qua re nunc Ioannes texit historiam, dicens. ¶ Erat autē quidā languens, Lazarus à Bethania, de castello Mariæ & Marthæ fororis eius. Maria autem erat quæ unxit dominū unguento, & exterfit pedes eius capillis suis, cuius frater infirmabatur. Miserūt ergo sorores eius ad eū, dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur. Audiens autē IESVS, dixit eis: Infirmitas hæc nō est ad mortē, sed pro gloria dei, ut glorificetur filius dei per eam. Diligebat autē IESVS Martham, & sororē eius Mariam, & Lazarū. ¶ Id, Maria autē erat quæ unxit dominū unguento, & exterfit pedes eius capillis suis; per anticipationem dicit Ioannes: quod latius explicat capite sequenti, ubi ait: Maria ergo accepit librā unguenti nardi pisticæ preciosi, & unxit pedes IESV, & exterfit pedes eius capillis suis; & domus impleta est ex odore unguētī. Vbi quia prætetigerat anticipando, quod Maria soror Marthæ erat, quæ unxit dominum unguento, & exterfit pedes eius capillis suis: idcirco hæc dicens, Maria ergo: addidit, ergo, particulā cōsecutionis, cōtinuationis, & explicationis superius cœptæ narrationis, ac si diceret: Maria ergo de qua prætetigi quod unxit dominū, accepit librā unguētī nardi pisticæ preciosi. Et hæc & hic & illic credo esse Ioannis intelligentiā: neq; puto eū illā peccatricis unctionem intelligere, cuius Lucas capite septimo meminit. De qua re in prima et secunda (quæ exactior quam prima est) de Maria Magdalena disceptatione abūdē diximus. Igitur ea Maria erat soror Marthæ: & indubitato ex Ioanne, quæ unxit pedes domini in Bethania post suscitationem Lazari, in domo Simonis leprosi. Prius autem frater eius Lazarus infirmabatur. Et sorores eius Maria & Martha miserunt nuncium ad dominum trans Iordanem ex parte deserti, dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur. Audiens autem IESVS, dixit: Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria dei, ut glorificetur filius dei per eam. Cui id dixit: Profecto nūcio, unī uel pluribus uiris qui missi fuerant. Et quomodo Lazarus nō infirmabatur ad mortem, cum ea infirmitate mortuus sit? De morte corporis non intelligebat dominus, quæ temporalis est: sed de morte spiritus & gehennæ, quæ est æterna, quæ uel solo uerè mors est intelligēda. Porro si qui infirmantur ad mortem spiritualem, & mortem gehennæ, & ad eam perueniant, hæc infirmitas non est pro gloria dei: quia illos non suscitatur deus ad uitam, sed in perpetua morte manent, de quibus dicitur: Non mortui laudabunt te domine, neq; omnes qui descendunt in infernum. Si uero ad mortem corporis, id esse potest pro dei gloria: quod in Lazaro euēnit, nam qui uiderunt eum ex morte corporis, & indubitata quidē morte, quia iam quatuor dies fuerat in sepulchro, ad uitam imperio ac beneficio domini.

Psal. 113

ni rediſſe, glorificauerunt deum pariter & dominum, qui filius dei erat, cui deus tam tam tamq̃ admirabilem dedit potestatem. Dixerant autem per nuncium sorores: Ecce quem amas, infirmatur. Proinde aduertendum est, quod amare CHRISTVM, magnū est: at amari à CHRISTO, longe maius. Quod enim amamur, saluamur: est enim amor quo amat nos, nostræ salutis ratio: amor autem quo amamus ipsum, illius quædam tenuis adumbratio: neque unquam ipsum tantum amare possumus, quantum ipse nos amat. Itaque non petierunt gratiam sanitatis fratris, per amorem quo frater amabat ipsum: sed sapientius, per amorem quo ipse fratrem ipsarum amabat. Ecce (inquiunt) quæ amas, infirmatur. Et quod dominus amaret Lazarū, cōfirmat Ioannes, subdens: Diligebat autem IESVS Martham & sororem eius Mariam, & Lazarum. Nō solum ergo diligebat Lazarum, sed & Martham & Mariam sororē eius, quæ nuncium miserant, & contrā ab illis diligebatur. sed eius solius amor, potentior erat, quàm omnium aliorum diligentium ipsum. Et quid, hoc audito nuncio fecerit dominus, indicat Ioannes, dicens. ¶ Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. Deinde post hæc dicit discipulis suis, Eamus in Iudæam iterum. Dicunt ei discipuli. Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterum uadis illuc? Respondit IESVS: Nōne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit, quia lucem huius mundi uidet. Si autem ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non est in eo. Hæc ait, & post hæc dicit eis: Lazarus amicus noster dormit, sed uado ut à somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius: Domine, si dormit, saluus erit. Dixerat autem IESVS de morte eius. Illi autem putauerunt, quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo IESVS dixit eis manifeste: Lazarus mortuus est, & gaudeo propter uos ut credatis, quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo. ¶ Audiuit dominus quod Lazarus infirmabatur, sed antequam à nuncio audisset, id non latebat ipsum, etsi aliquot dierum interuallo distaret, quando quidem respondit nuncio: Hæc infirmitas est pro gloria dei, ut glorificetur filius dei per eam. per quod ostendit se nosse, quæ, qualis, cuius uel conditionis esset illa infirmitas. Tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. In eodem inquam loco, ubi acceperat nuncium eius rei, quam apprime sciebat antequam fuisset nunciata: quid enim ipsum latere potuisset? In eodem quoque loco, nullo nuncio accepto, mortem illius, sed uelate nunciauit discipulis: ut intelligerent ipsum nihil latere, & æque infirmitatem illius antequam nunciaretur, nosse atq̃ mortem: quod postea omnino detegit, cum apertè dicit eum esse mortuū: Lazarus (inquit) mortuus est. Et post duos illos dies dixit discipulis suis: Eamus in Iudæam iterum. Cui dixerunt discipuli: Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterum uadis illuc? ac si dicerent: Ire non debes, ne præ odio in te concepto, ipsi te perdant, quod ostendit illos esse male memores uerborum, quæ prius dixerat: Nemo tollit animam meam, sed ego pono eam à meipso: & non intelligere quod ipse non pro arbitrio maleuolorum Iudæorum mori poterat, sed quando uellet, et tempus à deo definitum aduentasset. Ideo respondit eis: Nōne duodecim sunt horæ diei? Vt duodecim sunt horæ diei, quæ prouidentia definitæ sunt, & nequaquā nostro arbitrio, aut plures, aut pauciores, protractiores aut contractiores fiunt: sic & dies, id est tempus præsentis CHRISTI super terram definitus erat: neque pro arbitrio hominum augeri aut minui, protelari aut anticipari poterat. Nequaquam igitur deterrendus erat dominus, ne illuc iret, metu Iudæorum uolentium ipsi diem, id est spacium uitæ adimere. Porro qui in die sensibili ambulat, non impingit in aliquod obstaculum: quia lucem huius sensibilis mundi uidet. Sic & qui ambulabant in die CHRISTI, qui erat lux spiritualis, lux diuina mundi, non poterant impingere in ullam rem, quæ ipsis aliquod afferret detrimentum.

mentum: quia lumen diei, & uerissimi quidem diei habebant. Non ergo debebant deterrere dominum, ne iret in Iudæam: sed ne ipsi quidem timere cum ipso ire, quod tuti ab omni periculo ituri essent in sancta eius præsentia luce. At qui ambulant in mundo, illa luce priuati, hi timere debent, quod in uaria impingant offendicula: ut & ij qui in nocte huius mundi ambulant, in crebra incidunt pericula. Post hæc loquitur de statu Lazari, & intentione profectionis in Iudæam, dicens: Lazarus amicus noster dormit, sed uado ut à somno excitem eum. Vbi de dormitione & somno, quæ opponuntur uitæ temporali, non uigiliæ, loquebatur dominus, & de excitatione à morte. At discipuli, cum nõ sic, sed de quiete quæ aduersatur labori, functionique sensuum & uigiliæ, intelligerent, dixerunt: Domine, si dormit, saluus erit. & per id, Saluus erit: idem intelligebant quod, Ab infirmitate sua conualefcet atque sanabitur. At aliter intelligere debuerant, nisi hebetes admodum fuissent eorum sensus: uel ex hoc quod dixerat ipsis, Lazarus amicus noster dormit, sed uado ut à somno excitem eum. erat enim iter plurium dierum, & ibat ut à somno quo dormiebat, excitaret eum. Quomodo ergo non intelligebant illum non potuisse tandiu dormire, dormitione opposita uigiliæ, dum scilicet è deserto ultra Iordanem, uenissent in Iudæam non procul ab Hierusalem? Sed sic rudes erant ad intelligendum, donec acceperunt spiritum sanctum: ut omnis diuinorum uerborum intelligētia, desuper aduenire intelligatur, & gratia illa soli deo esse tribuēda. Proinde dominus de qua dormitione ac somno loqueretur, aperte detexit, dicens: Lazarus mortuus est. Et adiecit: Et gaudeo propter uos ut credatis, quoniam nõ eram ibi. Gaudeo (inquit) propter uos, quod non eram ibi: quia hoc erit uobis magna credendi occasio: quod non eram (inquam) ibi, corpore scilicet, licet adessem diuinitate: ut qui, etsi corpore abessem, mortem tamen uobis nunciem, perinde ac si corpore præsens essem, quod cū ex præsentia cognoscetis, corroborabitur uestra fides, et credetis quod aberam et aderam. corroborabit in quā uestra fides, eo ipso quod ibi præsentia corporali, & humano modo nõ aderā, nam si affuissem, uerbo morbū leuassē. Quod & hic & hinc poteram: sed nolui, ut inde uestra fides, quod ego sum filius dei, & una, eadēq; cū patre potestate, increlcat, cū uideritis me, uirū iam pluribus diebus mortuū, uirū iam in sepulchro foetidū, ad uitā reuocare. Absens ergo erā propter fidem uestrā. Sed eamus ad eum. Quo dicto, Thomas qui dicitur Didymus, id est gemellus, quo modo nominari solēt qui gemino partu æditi sunt, dixit ad alios discipulos: Eamus & nos, ut moriamur cū eo. Quod infidelitatis & infirmitatis erat indicium, nam credere & firmus esse debebat ex his uerbis domini, quæ audiuerat prius: Nemo tollit animam meam, sed ego pono eam à me ipso. & Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit, quia lucem huius mundi uidet. Sed rudis adhuc erat, qui minime uerba domini paulo ante dicta intellexerat: quibus dominus (si ea Thomas & discipuli intellexissent) insinuauerat neq; sibi, neq; illis ullū mortis periculū imminere, & ipsos securos esse debere. At, ut dictum est, sic frequenter rudes fuere, donec accepto spiritu sancto, non ultra ut sibi relicti agerent, sed à spiritu agerentur. Et qui aguntur, nisi haberent donū cognoscēdi unde id haberent, ipsi putarent quod agerent, & in hoc se ipsos deciperent: quando quidem tam diuersi sunt cum agūt, & cum agūtur, quàm caro & spiritus. nā animalis homo, id est rationalis, ut animalis siue ut rationalis, agit: & spiritualis homo, ut spiritualis, agitur. Proinde apostoli et discipuli, ante aduentum spiritus sancti ut plurimum agebant, post uero aduentum spiritus sancti, agebantur. Et licet homines agendo, & bene quidem agendo, probandi sint: multo tamen beatiores sunt qui aguntur, etsi nunquam agerēt, sed semper agerentur, & id probè intelligerēt. nam alioqui si sibi tribuerent, quod dei donum est, superbirent, & à deo repellerentur. Quo fit ut plus sit hominē agere ut instrumentū, quàm agere ut causam:

& magis optādum, semper esse instrumentum, quā aliquando dominū, & suarum
 actionum causam: quando quidem hic homo quātuncunq; bonus sit, non nisi huma-
 nus est ac terrenus: ille, diuinus ac cœlestis. Hic non nisi gentilitiē sapit: ille, diuinē.
 Hunc philosophi docent: illum, sapientia dei. Tunc ergo cum Thomas dixit, Eamus
 & nos, ut moriamur cum eo, agebat, non agebatur. sed cum postea dixit: Dominus
 meus & deus meus: agebatur, non agebat. Actio, rudis est: passio, perfecta. Illa, cæca:
 hæc, uidens. Actio nostra non attingit fidem, nisi fortè parum admodum, sed passio
 illam operatur. Sacræ scripturæ, & maxime nouum organum, non agentium, sed pa-
 tiētium, ac eorum qui agebatur, sunt scripturæ. Et qui dono dei intelligit in scripturis
 quæcunq; sint illæ & quorūcunq;, quæ nā sunt agentū, & quæ nā patientū, diuinum
 discernit ab humano. Verum deus est, qui pro benignitate sua & actionem non con-
 temnit, & passionem (quam liceat nobis dicere energiam, in actionem uē) dulcissimū
 suæ gratiæ donū infundit. Quod ostendit in hoc, quod Thoma & alijs comitatus, uē-
 nit in Iudæam. Quod subdit Ioannes, dicens. ¶ Vēnit itaque IESVS, & inuēnit eum
 quatuor dies iam in monumento habentem. Erat autem Bethania iuxta Hierosoly-
 mam, quasi stadijs quindecim. Multi autem ex Iudæis uenerant ad Martham & Ma-
 riam, ut consolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut audiuit quia IESVS uenit, oc-
 currit illi. Maria autem domi sedebat. Dixit ergo Martha ad IESVM: Domine, si fuisset
 hic, frater meus non fuisset mortuus. Sed & nunc scio, quia quæcunque popo-
 sceris à deo, dabit tibi deus. Dicit illi IESVS: Resurget frater tuus. Dicit ei Martha:
 Scio, quia resurget in nouissimo die. Dicit ei IESVS: Ego sum resurrectio & uita: qui
 credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet: & omnis qui uiuit & credit in me, non mo-
 rietur in æternum. Credis hoc? Ait illi: Vtiq; domine. Ego credidi quia tu es CHRI-
 STVS filius dei uiui, qui in hunc mundum uenisti. Et cum hæc dixisset, abiit & uo-
 cauit Mariam sororem suam silentiō, dicens: Magister adest, & uocat te. Illa ut au-
 diuit, surrexit citō, & uenit ad eum. Nondum enim uenerat IESVS in castellum, sed
 erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha. Iudæi ergo qui erant cum ea in do-
 mo, & cōsolabantur eam, cum uidissent Mariam quia citō surrexit & exiit, secuti sunt
 eam, dicentes: Quia uadit ad monumentum, ut ploret ibi. Maria ergo cum uenisset
 ubi erat IESVS, uidens eum, cecidit ad pedes eius, & dixit ei: Domine, si fuisset hic,
 non esset mortuus frater meus. ¶ Pone Lazarum uno die mortuum antequam po-
 neretur in sepulchro, & intelliges locum trans Iordanem ubi dominus resederat, iti-
 nere quinque dierum distare à Bethania. Quod si plus uno die seruatus fuerat antequā
 tumularetur, plus etiā interualli fuit quā iter quinque dierum, nam cum uenit Betha-
 niam, inuēnit eum quatuor dies iam in monumento habentem, id est inuēnit eum
 iam quatuor dies in sepulchro fuisse, quod & ipsum non latebat. Sed & ex hoc intel-
 ligebāt discipuli eius, qd' quo die Lazarus mortē obierat, ipsis in eo loco dixisset La-
 zarum esse mortuū. Porro Bethania ferè duobus passuū milibus à ciuitate Hierosoly-
 ma distabat, dicente Ioanne: Quasi, id est plus minus, stadijs quindecim, quæ passus ef-
 ficiunt 1875. Et multi ex Iudæis uenerant ad Martham & Mariam, ut consolarentur
 eas de fratre suo. Et hi Iudæi, intelliguntur Hierosolymitani. Vnde conijcere possu-
 mus, domum illam fuisse honorificam, & Marthā & Mariam & Lazarū honorificas
 personas: cum ex tanta urbe quæ erat domina prouinciā, uenerint nō pauci, ad tan-
 tam distantia, & in ea difficultate ascensus & descensus mōtis, ut consolarentur Marthā
 & Mariam super morte fratris sui: & tanto tēpore ut quinque aut sex diebus ibi reman-
 serint: ad hoc enim ipsum uenerant (quis dubitat?) ut per totos septem dies luctus
 consolarentur eas. Sed diuinæ prouidentia nutu, eorum pietas in Lazarū & sorores
 eius ordinata est: ut intelligerent se non esse ueros consolatores, sed eum qui uerè
 consolaturus erat eas, qui est omnium uerus consolator, uiderent, & uidentes crede-
 rent, &

rent, & credentes consolationem reciperent aeternā: quamuis solum uenissent ut consolationem praestarent ferè momentaneam: pia siquidem nobis, siue secundum nos, siue altiore impulsu ordinantibus opera, melius de nobis (quæ sua bonitas est & misericordia) deus ordinat. Nondum dominus noster & discipuli intrauerant Bethaniam, cum Marthæ nunciatum est, quod ipse ueniret. Quod ut audiuit Martha, uenit illi obuiam. Maria autem in lectu domi sedebat, neque quicquam de domino intellexerat. Ut autē Martha uenit ad dominum, ueneratione ea quam sciuit ac potuit, exhibita (non enim aut sciuit aut potuit, quanta erat exhibenda) dixit illi: Domine, si fuisset hic, frater meus non fuisset mortuus. Sed & nunc scio, quia quæcunque poposceris à deo, dabit tibi deus. Cum dicebat, Si fuisset hic, frater meus non fuisset mortuus: fidem suam ex praesentia IESU, manifestabat: qui si illo modo fuisset praesens, neque Lazaro aegrotanti, neque sorori petenti, opem negasset: & hæc erat uera fides. Sed uoluit dominus, solum esse occulte praesens, ut ex se manifeste praesente, tandem maius ac diuinius cognosceretur opus. Cum autem adijcit, Sed & nunc scio, quia quæcunque poposceris à deo, dabit tibi deus. non uidetur intelligere quid dicat, neque agendo, sed patiēdo loqui: quod postea fiet dilucidius. Quod dixit dominus: Resurget frater tuus: id de resurrectione praesentanea, & quæ quasi ad manum erat, dicebat: ut & quod discipulis prius dixerat, Sed uado ut à somno excitem eum: de hac profectò resurrectione dixerat. At Martha, cum id non intelligeret, dixit: Scio, quia resurget in nouissimo die. Et uerum quidem dixit, sed non respondit ad dictum domini: quia cum de ea resurrectione, quæ in foribus erat, loqueretur, illa id detorsit ad eam, quæ in nouissimo die futura erat. In quo & ueram fidem suam demonstrauit, cum ait: Scio. Sed dominus noster uolens eum amplius erudire, & docere quod de ea quam statim facturus erat, intelligeret, adiecit: Ego sum resurrectio & uita. Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet: & omnis qui uiuit & credit in me, non morietur in aeternum. Quid est resurrectio in hominibus, nisi ex morte uitæ resumptio? Et quis est mortuus, nisi qui peccatum habet? Omnis ergo qui peccatum habet, & maxime infidelitatis, quod est maximum peccatū, mortuus est. attamen si peccatū illud relinquat (ad quod quidē faciendum deus semper adiuuat) & credat in CHRISTVM, licet mortuus fuerit, uiuet: & omnis qui uiuit & credit in eum (uiuit autem omnis, qui CHRISTI iustitiam habet, quæ ex fide & charitate est) non morietur in aeternum. nam ubi eam iustitia est, CHRISTVS ibi uita est. Porro mori quisquam non potest sine peccato, peccatum autem, infidelitas. at uiuens & credens, quomodo infidelitatem haberet, & maxime is qui scit se non sua, sed ea quæ CHRISTVS est, uiuere uita, & indignum arbitratur, ut se sua dicat uiuere uita: cum hæc non sit uita, sed umbra quædam uitæ, quæ sic ueræ uitæ est assecla, ut in lumine corporeæ molis, umbra. Qui igitur credit in CHRISTVM, etsi prius mortuus fuerit, uiuet: quia CHRISTVS est ipsa resurrectio: resurrectionem autem uita consequitur, ut solem orientem, dies. Et qui uiuit & credit in eum, non morietur in aeternum: quia ipse est illi uita indeficiens. Quo dicto interrogat Martham: Credis hoc? Quæ eum solum attendēs, non se suæque mentis iudicium (non enim quid diceret, intelligebat) respondit: Vtiq; domine. Et certè firmissimè credebat, etsi non intelligeret, neque ad id anniteretur: tanti apud illam erat is qui illud dicebat. Et adiecit in super Martha aliud quod uerissimè credebat, atque dudum crediderat, dicens: Ego credidi, quia tu es CHRISTVS filius dei uiui, qui in hunc mundum uenisti. Et hæc fides, quodammodo ratio & causa erat, cur nunc credidisset, nulla prorsus intelligentiæ facta indagine, in omnibus quæ dixerat: Sic una fides alterā parit & adiuuat. Qui autem uerba CHRISTI iudicare uolebant, quod ad rationis indaginē pertinet, ut scribæ & pharisæi, increduli remanebant, nā fides supra rationem est. Sed & ea fides Marthæ, qua dixit: Ego credidi, quia tu es CHRISTVS

lius dei uiui, qui in hunc mundū uenisti: ipsa Martha superior erat, & hanc locuta est, non secundum se, sed secundum infusionis, quo agebatur actaꝫ fuerat, spiritum. Has fidei confessiones cum dixisset, festinanter se domū recepit, & Mariam adiit. Cui clariculum & secretò dixit: Magister adest, & uocat te. At illa nihil cunctata, ut audiuit, illicò surgit, & cito gressu uenit ad dominum, Erat autem adhuc extra Bethaniā, ubi eum conuenerat Martha. Et turba Iudæorum, quæ uenerat ut consolaretur eam, secuta est eam: quāuis nesciret, neq; quò ipsa iret, neq; quid uellet, sed admiraretur tantam resurrectionem, tamq; citam abitionem: & arbitraretur eam potius iturā ad sepulchrum, ut uberius se lachrymis fatiaret. Secuta est ergo eam quocunq; profecta est: uerum non iuit ad sepulchrum, sed ad eum qui tandem omnes, & statim Lazarū euocaturus erat à sepulchro. Ad quem cum peruenisset, procidit ad pedes eius. Et hoc, erat adorationis signum, quam corde gestabat, & in corde complebat. Mox soluit os suum in eam fidei cōfessionem, in quam & prius Martha proruperat: Domine, si fuisset hic, nō esset mortuus frater meus. Et lachrymis potius misericordiam domini implorabat, quā uerbis: & spiritu, quā carne. sciebat quoque dominus, qui intuetur cor, & cui cordis silentiū locutio est, quid lachrymæ illæ poscerēt, & quid spiritus intimis gemitibus. Et quid subinde fecerit dominus, adiicit Ioannes, dicens. **¶** IESVS ergo ut uidit eam plorantem, & Iudæos qui uenerant cum ea plorantes, infremuit spiritu & turbauit seipsum, et dixit: Vbi posuistis eum? Dicit ei: Domine ueni, & uide. Et lachrymatus est IESVS. Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum. Quisdam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur? IESVS ergo rursus fremens in semetipso, uenit ad monumentum. Erat autem spelunca, & lapis superpositus erat ei. Ait IESVS: Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror eius qui mortuus fuerat: Domine iam foetet, quatrīduanus est enim. Dicit ei IESVS: Nonne dixi tibi, quoniam si credideris, uidebis gloriam dei? Tulerūt ergo lapidem. IESVS autem eleuatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sciebam, quia semper me audis: sed propter populum qui circumstat dixi, ut credant quia tu me misisti. Hæc cum dixisset, uoce magna clamauit: Lazare ueni foras. Et statim prodijt qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes institis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis IESVS: Soluite eū, & finite abire. Multi ergo ex Iudæis qui uenerant ad Mariam & Martham, & uiderant quæ fecit IESVS, crediderunt in eum. **¶** Maria, contemplatione eius quem diligebat anima sua, & ad quæ suspiria cordis sui piè effundebat, plorabat abundè. & hæc lachrymæ, lachrymæ pietatis erant, ab humano quidem corde, sed uirtute quæ erat supra humanum cor, extractæ: spiritus enim erat, qui postulabat gemitibus inenarrabilibus. Et adeò potentes erant, ut omnibus qui aderant, lachrymas eliceret. Tales autem lachrymæ decent deum, & tales audit & uidet deus: de quibus propheta ait: **¶** Auribus percipe lachrymas meas. Ideo subditur: IESVS ergo ut uidit eam plorantem, & Iudæos qui uenerant cum ea plorantes, infremuit spiritu, & turbauit seipsum, & dixit: Vbi posuistis eum? Infremuit (inquit) spiritu, & turbauit seipsum, scilicet spiritu: quod diuinam quandam significat motionem, & ipsum magnum quippiam ac diuinum, facturum indicat. Sed quid, nisi ipsum euocaturū ab inferis tot iam diebus mortuum? Proinde interrogat, Vbi posuistis eum? Nō quod id ipsum lateret: sed ut qui perduceret eum ad locū, diuinam cognoscerent potentiam, & participes essent gaudij, qui ob pietatis affectum luctus fuerant participes. Et dicunt ei: Domine, ueni & uide. Parum fuisset, eum uenisse corpore, qui aderat diuinitate: nisi uidisset oculis miserationis, & clementiæ suæ. Procedentibus itaque ex loco illo, & Bethaniā intrātib; peruēnit dominus ad locum ubi tumulatus erat Lazarus, sed citra monumentum substitit. Et lachrymatus est IESVS. Ecce uisus commiserationis, & talis quidem commiserationis,

91

Psal. 38.

miserationis, qualem mortalia non capiunt pectora. Quod uidentes Iudaei, cum intel-
ligeret esse lachrymas amoris, neque id male: quia non est commiseratio sine amore,
dixerunt: Ecce quomodo amabat eum. Et certe sic amabat eum, ut amat omnes, ita
ut nullus amor in amatis illi respondere possit, sicuti nulla lux in illuminatis, fontanae
luci solis. Omnis amor alius, illuminatio quaedam est: amor autem ipsius, lux ipsa fon-
tana, sed immensa. Quod ergo diligeret, uerum dicebant: sed cum dicebant ecce & quo-
modo, non uerum: quandoquidem neque dilectionem ipsam, neque modum eius noscebant.
Nam homines ut homines, non nisi humanam norunt dilectionem: illa autem erat
plusquam humana, nimirum quanto diuinum transcendit humanum. Alij dicebant: Non po-
terat hic qui aperuit oculos caeci nati, facere ut hic non moreretur? Commiserationem
uidebant, inspiciebant lachrymas, amorem intelligebant: unde praeter uoluntatem eius,
mortem Lazari accidisse (quod falsum erat) conijciebant, id impotentiae eius adscribentes
ac si dicerent: Certum qui sic commiseretur, illachrymatur ac diligit, si potuisset, nequaquam
hic mortem obijisset. Potuisset autem, si caecum natum illuminasset, cum illud facilius quam istud
fuisse: nequaquam ergo sic caecum illuminauit. Sed haec humana cogitatio & infidelitas
(solet enim humana cogitatio plerumque infidelitati esse coniuncta, quae haud secus ac
serpens uitanda est) eos decipiebat: non enim praeter uoluntatem eius, aut ob impotentiam
mortuus est, sed quia sic uoluit, ut praedixerat eo aegrotante, cum nuncijs dixit: Infirmi-
tas haec pro gloria dei est, ut glorificetur filius dei per eam. Et quod non ob eius impo-
tentiam ille mortuus sit, haud multo post agnoscet, & stulta ipsorum cogitatio arguetur.
nam qui quatruiduanum in sepulchro, id est qui iam quintum aut sextum diem mortuum,
rursus uita donauit, facere poterat, ut ex infirmitate non moreretur. Qui ergo ita di-
cebant, infideles erant. Porro cum subditur: IESVS ergo rursus fremens in seipso, ue-
nit ad monumentum: per fremitum diuinam motionem intellige, quo insinuat, cum
quis arduum quid aggressurus est, quandam diuinam motionem spiritus praecedere de-
bere, quae est quaedam a deo immissa excitatio: ut uel sic intelligat se id non operari, sed
diuinam uirtutem eiusmodi facti operatricem, ipso uti ut organo. Monumentum La-
zari erat spelunca, cui lapis desuper appositus erat. Hoc autem monumentum fuisse la-
pis excauatus fertur, quem ad tempora usque Theodosij iunioris, in memoriam celebris fa-
cti seruatum, ex fida sibi facta relatione, tradit Adammanus. Et ait dominus: Tollite
lapidem: quod de lapide illo superposito dixit dominus. At Marthae quae aderat, consi-
lium non fuit ut auferretur, ob foetoris horrorem. Domine (inquit) iam foetet, quatruidua-
nus enim est. Quid est quatruiduanus est, nisi iam quatuor dies fuit in sepulchro, et si
plures fuit mortuus? Unde satis constat, eam nesciuisse quid diceret cum dicebat prius,
Sed & nunc scio, quia quaecumque poposceris a deo, dabit tibi deus: cum nunc ne uelit qui-
dem ut frater discooperiatur, sed ut maneat semper lapide tectus: quod insinuat eam
nunc ex se fidem non habere, quae prius supra se fidem habebat. Non reuertantur igitur
ad se, sed maneant supra se, quos suo spiritu perfudit IESVS benignitas. Ideo de exi-
guitate fidei carpit eam dominus, dicens: Nonne dixi tibi, quoniam si credideris, ui-
debis gloriam dei? Dixerat illi: Ego sum resurrectio & uita, qui credit in me, etiam
si mortuus fuerit, uiuet: & omnis qui uiuit & credit in me, non morietur in aeternum.
Credis hoc? Et credidit illic, fide supra se: non se, sed solum fidei autorem respicien-
do: hic autem se respexit. Oportebat ergo facere uerbum IESVS, non illi contradice-
re. Tulerunt ergo lapidem, ipsa non amplius reluctante, sed humiliter consentiente.
Tunc IESVS in gratiarum actiones audiente turba prorupit, ut pectoribus eorum fi-
dem insereret ad salutem: & ut uerius uiuerent quam etiam Lazarus ipse, quatenus uitam
inter eos ex mortuis resumebat, sed adhuc mortalem, meliore insuper uicturus, ui-
ta ex fide, non ex terrenae uitae priuatione, assumpta. Et ait dominus: Pater, gratias
ago tibi, quoniam audisti me. Audierat & exaudierat eum, non solum de suscitatione

Lazari à morte corporis: sed & de suscitacione eorum qui aderant, à morte peccati & infidelitatis, quæ est maior suscitacio, & multo magis optanda quàm prima, ac ea quæ percipiebant in Lazaro. Proinde subiūgit: Ego autē sciebam, quia semper me audis: sed propter populū qui circumstat, dixi: ut credāt, quia tu me misisti. Id credere, eis magis necessariū atq; conducibile erat quàm Lazarum suscitari. Neq; necessariū erat domino palàm orare patrem, qui ab æterno à patre omne donū habebat: sed ob id duntaxat illud facere uoluit, ut eos qui aderant saluaret, & ex morte peccati ad uitam spiritus suscitaret. hoc autem non ipsi, sed eis erat necessarium, neque ob id quicquam boni deo accedit, sed solis suscitatis: nimirum diuinitatis consortium, quæ ob exuberantiā sui, se ultrò, nō reluctātib; offert atq; cōmunicat. Et cum gratias egisset, uoce magna clamauit: Lazare, ueni foras. Quàm potēs, & quàm magna fuit hæc uox, Lazare, cū eam audierit infernus: Quàm forte imperiū, & quàm ualidū, Veni foras, cui neq; mors, neq; mortis principes potuerūt obistere: Vt intelligamus uerbo dei nihil esse impossibile, siue in cœlo sursum, siue in terra deorsum, siue in profundis abyssi. Omnia enim parēt uerbo eius, cœlestia, terrestria, & inferna, neq; ullā parendi morā admittunt: quia simul cum uerbo ipso prodijt qui fuerat mortuus, ligatus manus institis, & facies eius sudario erat ligata. Instita, siue ut Græce habetur, *κνήλαι*, uincula sunt sepulchralia. Hæc autem omnia, sunt mortis testimonia. Porro linteum & sudarium, & institas, iussit dominus his qui aderant, solui ac auferri: ut uera agnoscerēt uitæ signa, & gloriā resurrectionis uidentes, glorificarent deum. Iussit quoque illum è sepulchro prodire. Quo facto, qui prius foetebat, & à tinea rodebat, repente dei gratia spirat, & omnis morbus, & quicquid illum consequebatur, in momento simul cū uerbo CHRISTI interit. ut intelligamus cum nos à morte peccati suscitatur, & omnem foetorem, & quicquid mortem illam comitabatur, plenissimè aboleri. Sed hæc suscitacio & uita, non nisi cum fide ipsius esse potest: quæ quo plenior fuerit, eo illa uegetior erit: qui enim non credit, non potest uidere hanc gloriā, nō potest solui ab institis mortis, non potest è sepulchro prodire. Tūc cognouerunt quàm stulte dixerant: Nō poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut hic non moreretur: Et hæc quæ fecit IESVS cum uidissent etiam Iudæi, & ij quidem multi, qui uenerant ad Mariā & Martham, crediderūt in eum. Et hæc est res uerissimè gesta, pariter & mysteriū. Lazarus, peccatoris figura est. non quod talis fuerit: non enim oportet figuram id esse cuius figura est. Peccator, semper languet: Martha, actiuorum uita: Maria, contemplatiuorum, & utraque bona. Tam actiui quàm contemplatiui rogant deū pro peccatore, & ipsum peccatori adesse poscūt, & hoc per amorem, quo diligit genus hominū, quod est plasma suum. Differt interdū, ueluti parum audiēs. Deinde peccatore iam in mortem lapso propius accedit, ut tam actiui quàm contemplatiui magis ipsum sollicitent, tametsi saluare uelit antequā rogetur. Vado (inquit) ut à somno excitem eū. Actiui, per fidem & confessionem exorant. Contemplatiui, identidem per eadem, & profundissimam humiliationē, & motus internos, quos suscitatur spiritus sanctus: quibus melius deus exoratur, quàm multiplicatis intercessionibus: imò deus seipso, suaq; bonitate exoratus, semper illos exaudit. Et tūc peccatores, licet in profundum malorum detrusos, suscitatur ad gloriā: & qui prius sola opera mortis habebant: ut quorū animæ erant mortuæ & foetentes in corpore, ut quæ multis diebus in sepulchro iacuerūt caduera, repente mole peccati amota, spirantem dei gratiā sentiunt, uitamq; recipiūt. Omnia uincula & inuolucra mortis amouentur: quia diaboli uincula, & cōcupiscentiarū, peccatorumq; obnubilamenta abijciuntur. Detegitur facies mentis, quo possit uidere deum. Mortis deuium deserit, & incedit cum uiuētibus, admirantibus & glorificantibus deum: qui deducit ad inferos & reducit, qui pro gloria bonitatis suæ iustificat impium. Sicq; augetur atq; accrescit fides multorum. At hoc tam insigne, tamq; inauditum

1. Reg. 2.

inauditum suscitationis Lazari facinus, diu scribas & phariseos, auctori uitae contrarios, latere non potuit. Quod subdit Ioannes, dicens. ¶ Quidam autē ex ipsis abierunt ad phariseos, & dixerunt eis quae fecit IESVS. Collegerunt ergo pontifices & pharisei concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & uenient Romani & tollent nostrum locum, & gentem. Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis: quia expedit uobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit. Sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit, quia IESVS moriturus erat pro gente. Et non tantum pro gente, sed ut filios dei, qui erant dispersi, congregaret in unum. ¶ Dixērunt quidam Hierosolymitani, qui suscitationi Lazari intertuerant, phariseis quae fecit IESVS. dixerunt inquam, non malo (ut arbitror) animo (quia hoc signum tam manifestum fuit, ut omnis infirmitas praesentium, haud aliter expulsa fuerit, quam ingenti lumine propulsantur tenebrae) sed ut ueridici apud eos, tam admirandi signi testes essent, & ut eos suae admirationis & stuporis participes efficeret. Verum miseri illi, qui cum testimonium, & admirationem ad suam salutem recipere debuerant, ad suam aeternam condemnationem receperunt. Nam congregauerunt pontifices & pharisei concilium, & dicebant: & id quidem dolenter, lachrymabiliter, & uerè miserè. Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Congregauerunt concilium, sed concilium malignantium. Et dixerunt: Quid facimus? ac si dicerent, Quid facturi sumus ne operam nostram ludamus, id quod eis accidit: sed & insuper corporis & animae iacturam fecere. Et causam subiiciunt: Quia hic homo multa signa facit. ubi ueritate compulsi, planè confitentur quod signa, & multa quidem facit, & ita ipsimet contra se, ueritatis sunt testes. Et dicunt, quia hic homo: at si scirent quis hic homo, nimirum deus homo, non mirarentur quod signa multa facit. Hic est de quo in Esaia dicitur: Quaesierunt me, qui ante non interrogabant: inuenerunt, qui non quaesierunt me. Et subditur: Expandi manus meas tota die ad populum incredulum. Subiungunt: Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum. Quod subindicat magna, admirabilia, & admodum potentia, ipsis testibus uel inuitis, fuisse signa illa, quae sic omnes trahebant ad credendum in eum. Et quid est, Si dimittimus eum sic? Si permittimus eum uiuere, si eum à uita non tollimus. O miseri, duces caecorum, & plusquam caeci: non est uestri arbitrij, non dimittere eum sic: sed diuinae uoluntatis, quando etià ut aliter fiat uobis ipse permittet. Mox uero deploantes omnium felicitatem, dicunt: Omnes credent in eum. Utinam non essent mendaces, qui nunquam erant credituri in eum. Nam etsi omnes credidissent in eum: ipsi tamen non erant de numero omnium, qui peccatum ipsum, & minus quam nihil, erant. Et adiiciunt: Et uenient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem. In quo nimium ueri sunt suae infelicitatis uates: contra tamen accidit atque putabant, nam si dimisissent eum, Romani non uenissent. At quia non dimiserunt, reuera uenerunt & tulerunt, ac igni succederunt locum illorum, & gentem in omnes nationes uentilauerunt. Et nihilominus postea non crediderunt: quemadmodum & Daniel, cum illis CHRISTVM annuntiabat, prophetauerat. Et non erit (inquit) eius populus, qui eum negaturus est: & ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce uenturo: & finis eius, uastitas: & post finem belli, statuta desolatio. Sed et princeps sacerdotum, cui nomen Caiphas, accusat eos ignorantiae, & ita caecus caecos, & ignorans ignorantes accusat, & probè quidem, dicens: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis: quia expedit uobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. At ipsi tunc quoque caeci erant et ignorantes, nec intelligebant quid Caiphas diceret, imò neque quid ipsi dicerent: cum uerum contra se, & in suam perniciem, quandoque dicerent: Sic & Caiphas nihil sciebat, et ignorabat quid diceret. Sed quia erat summus pontifex anni illius: non ratione quidem per-

93

Esa. 65.

Daniel. 9.

sonæ: sed ratione sacræ functionis, quam etsi indignus, illo anno administrabat, datum est ipsi, ut uice omnium quibus præerat, diceret: Expedi, confert, conducit uobis, ut unus moriatur homo pro populo. Pro quo populo? Pro populo Iudaico, & non solum pro populo Iudaico, sed & pro uniuersa gente, ut non tota gens pereat. Et hanc sententiam, scilicet expedire unum hominem mori pro populo, & non totam gentem perire, continent adhuc Hebræorum libri. siquidem in libro IOMA, scriptum est hoc pacto: Sic lex iudicij incedit: Expedi ut ueniat innocens, & satisfaciat pro reo: nõ autem ut ueniat reus, satisfactorius pro reo. Et in MEDRAS super id Cantici canticorum, Botrus cypri dilectus meus mihi, hoc pacto: Dixit ecclesia Israël coram deo sancto & benedicto: Aeternæ deus, ea hora qua tribulas me, dilectus meus es tu: Tu efficieris dilectus meus, & prouidebis mihi. O quem hominẽ: qui erit in me, qui poterit dicere legi iudicij, sufficit. Et tu assumes eum, & trades eum pignus pro me. Et hoc est, quod scriptum est Cãtici canticorũ primo, IS COL HACCOPHER DODI LI, id est uir omnia satisfaciens, dilectus meus mihi. Et quid est IS COL: ISSE HACOL BO, id est uir in quo omnia. & quid HACCOPHER? Qui parci, siue satisfaci: quia erit parcẽs, siue satisfaciens pro peccatis Israël. Hæc habentur in uetustis Hebræorum doctrinis. Et reuera CHRISTVS est innocens ille, quem expediebat mori pro uniuerso populo reo: quandoquidem est uir pro peccatis omnium satisfaciẽs, & in quo uno deus omnia peccata relaxat, atq; parci: qui solus potuit legi diuinæ iustitiæ satisfacere & dicere, sufficit, quem deus pro omnibus tradidit æternæ salutis & redemptionis pignus. Hic spiritus, hic sapientia, nosse CHRISTVM omnia esse; & in quo uno, soloq; deus, omnibus quibus parci, & qui de numero sunt saluandorum, omnia peccata parci. de quo & in quo promissio ad Abraham ueridici dei impletur: In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ. in eo enim est omnis redemptio nostra, saluatio nostra, liberatio nostra: quæ est uniuersa omnium gentium terræ benedictio. Nonne scriptum est: Torcular calcaui solus, & de gentibus non est uir mecum? Si solus, & non est de gentibus uir cum eo, quis est ergo qui se adiungere illi ausit, & dicere: Pro peccatis meis, pijs officijs, suffragijs, pœnitentijs etiam quibuscunque satisfaciam, aut satisfeci? Nonne seipsum faceret sui saluatorem, redemptorem, liberatorem, & CHRISTVM negaret? O quàm ergo ingrati sumus, si id de CHRISTO nõ sentimus, nimirũ quod in ipso solo saluati, redempti & liberati sumus, quod Iudæi apertè sentiebant futurũ: quod etiã, etsi ignarus, fatebatur Caiphas, cum dicebat: Expedi uobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gẽs pereat. Et nõne dominus in octauo huius euangelij dicit: Seruus autem non manet in domo in æternum, filius manet in æternum: Si ergo uos filius liberauerit, uerè liberi eritis? Vbi ergo sunt nunc, qui sese credunt proprijs operibus liberare à peccatis? Hanc gratiam intelligant se soli CHRISTO domino debere, & desinant meritorum opera iactare. Sit CHRISTVS & gratia eius, tota gloria & gloriatio nostra: & sciamus quod ex nobis ipsis, & operationibus nostris non possumus esse nisi serui: proinde quod liberi sumus, uni CHRISTO acceptum referamus, quẽ oportuit pro omnium liberatione mori, ne omnes seruitute peccati, & æterna quidem periremus, acceptante deo illũ unicũ pro pignore, et pro peccatis saluãdorum omnium satisfactione. Exiguũ profectò, pusillum & inhonorificum, si cuius particulari dimittat deus in ipso peccata: sed grande, magnificum & gloriosum, si omnibus illa dimittat in filio suo, pro me & omnibus alijs passo: ut illum semper suspiciamus, iugiter admiremur, & toti amore eius accẽdamur, inflãmur, ardeamus: tantam & tam incomprehensibilem patris in filio sapientiam, & erga nos benignitatem & clementiam adorantes: cuius unius mortem uoluit sic expedire, & esse necessariam, ut illa satisfaceret omnibus saluandorum peccatis, & iustitia eius omnes saluandos iustificaret. Sed reuertamur unde digressi sumus. Quanquam id de

CHRISTO

CHRISTO expediebat, & maxime quidē: ut per quem populus Hebraicus redēptus est, & ad uitam reparatus aeternā: & quotquot siue ex ipsis, siue ex gentibus crediderūt in uitae autorē, ipse tamen Caiphas, qui in persona omnium loquebatur, ab illa felicitate est exclusus: & ex ijs ad quos loquebatur, quotquot nō crediderūt: et si illis maxime expediebat, si intellexissent ac uoluissent. Et quis addubitet, gentes, quae consecratae sunt salutē, cum eam non quaerent, nō alia uia cōsecutas, quā illius unius hominis, & plusquam hominis morte (plusquam hominis dico: quia super omnes homines & angelos) quae alioqui omnes peribant, & periissent in sempiternum? Quod restatur Ioannes, cum dicit: Hoc autem à semetipso non dixit, sed cum esset summus pontifex anni illius, prophetauit, quia IESVS moriturus erat pro gente: & non tantum pro gente, sed ut filios dei, qui erāt dispersi, cōgregaret in unum. Et hanc etiā congregationē futurorū filiorū dei in unum, in unā fidem, unū baptisma, unam ecclesiam, quae est corpus CHRISTI, intendebat spiritus, cum per Caiphā dixit: Et ne tota gens pereat. Nesciebat tamen Caiphas, perinde ut neque asina Balaam cum locuta est, quid loqueretur. Et intelligentia Caiphā, & intelligentia oraculi prorsus diuersae erant: haec, uera & diuina erat: illa, falsa & humana, si non etiā diabolica, nam intelligebat & suum & suorum terrenum bonum esse, & populi & uniuersae gentis, si dominus mortē tolleretur, ne uniuersus populus Iudaicus, & etiā gentes ipsae crederent in IESVM, & ipsum sequerentur: ratus id & Iudaeorum & gentium perditionem, quod erat omnium uerissima salus. Haec erat intelligentia Caiphā, sed nō oraculi. Vnde constat, ipsum nesciuisse quid diceret, & eum qui alios inscitiae arguerat, eidem accusationi multo magis obnoxium esse, & morbo eodem, ac etiā maiore laborare. Neque mireris ipsum prophetiam suam, sua intelligentia intellexerint. Non quod nullus intellexerit, sed quod non sua, sed superiore intelligentia: maxime cum res ad manum non esset, & de qua etiā sine prophetia facile humana haberi posset coniectura. Satis hic sit, quod spiritus dei per quos uult prophetat, siue boni sint, siue mali: siue docti, siue indocti: sicuti & sacerdotio quādoq; funguntur scelesti, quemadmodum ait Hieremias: Propheta nanque & sacerdos polluti sunt. Et illam fuisse Caiphā intelligentiam, & eādem assessores eius, quanquam carnalem & diabolicam, ex dicto eius cepisse, non eam quae uera erat, innuit sufficienter Ioannes, per ea quae subiicit, dicens.

Ab illo ergo die cogitauerunt, ut interficerent eum. IESVS ergo iam nō in palam ambulabat apud Iudaeos: sed abiit in regionem iuxta desertum, in ciuitatē quae dicitur Ephraem, & ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat pascha Iudaeorum, & ascenderunt multi Hierosolymam de regione, ante pascha, ut sanctificarent seipso. Quærebant ergo IESVM, & colloquebantur adinuicem in templo stantes: Quid putatis, quia non uenit ad diem festum? Dederant autem pontifices & pharisaei mandatum, ut si quis cognouerit ubi sit, indicet, ut apprehendant eum. Ab illo inito concilio, cogitauerunt pontifices & pharisaei ut interficerent dominum: id enim cogitarent uolebat Caiphas, quando dicebat, Nec cogitatis quicquam. Ac de illo quidem concilio, statim post suscitationem Lazari facto, alij tacuerunt euangelistae, & ideo Ioannes illud expressit. Sed illi meminerunt illius concilij, quod inierunt sacerdotes scribae & pharisaei, post ingressum domini in Hierusalem: cum & Iudas tradidit dominum suum. Cognouit ergo dominus, quem nihil latere poterat, cogitationem eorum, & quo pacto ab illo die statuerant in animo suo, & fixius quidē ac pertinacius, quā unquam antea, interficere ipsum. Et abiit relicta Bethania & Iudaea, in eam partem quae deserto uicina est, in ciuitatem quae dicitur Ephraem, quae et Moabitum regio fuisse creditur, ubi mansit cum discipulis suis usque ad aduentum suum in Hierusalem, in quo impleuit quod Zacharias de ipso scripserat: Appropinquabat

Numc. 22.

Hierc. 23

93

Zach. 9.

autem pascha Iudæorum. & hoc est tertium pascha à prædicatione saluatoris, de quo meminit Ioannes. Primum enim capite secundo tangit, secundum capite sexto, tertium & ultimum, hic: quia in sequentibus de eodem loquitur. Et ascenderunt multi Hierosolymam de regione ante pascha, ut sanctificarent seipso. De quibus hic loquitur euangelista, ascenderant citra sextum diem ante pascha. nam sexto illo die dominus uenit Bethaniam: & postero die, id est primo die hebdomadis Hebræorum, Hierosolymam intrasse creditur. Et qui tunc ascenderant, ea intentione ascenderant, ut sanctificarent se, id est purificarent, præpararent que ad immolandum & manducandum pascha. O quam igitur Christiani suæ purificationi inuigilare deberent, castis operibus & diuinæ opis imploratione, quando non umbram ueri agni, sed ueritatem percepturi sunt: cum illi percepturi umbram, se multis ante diebus, ut uisum est, suis purificationibus præpararent. Illis ergo diebus, affluente iam turba, quæ futuram præueniebat celebritatem, sacerdotes & pharisæi quærebant IESVM, & inuestigabant si uenisset: non boni quidem quod illi uellent gratia, sed ut ipsum apprehenderent, & apprehensum internecioni darent. Et stantes in templo dicebant inter se: Quid uidetur uobis, quod non uenit ad diem festum? Quod indicio est, dominum in alijs similibus celebritatibus solitum fuisse, aduentate turba & primis purificationibus, præuenire: quod tunc non fecerat. Nam mandatum dederant pontifices & pharisæi, ut si quis cognouisset ubi esset, indicaret protinus, ut continuo eum apprehenderent. Atqui nemo ubinam esset indicare poterat. Nondum enim uenerat. Et causam nequaquam ipsi intelligere poterant: quia ipsimet erant causa, qui in mortem eius cõspirauerant. Erat tamen uenturus: & etiam, sed non pro uoluntate eorum (ut cõspirauerant) sed pro sua solum, capiendus: & sic quidem capiendus, ut ipsemet pascha, & uerum quidem pascha immolaretur. Verum quod nondum uenerat, ipsimet (ut iam dictum est) causa erant. Quod si oculos habuissent, intellexissent id eum latere non potuisse, & ad eum mutato perfidiæ cõsilio confugissent, ueniam petentes, & filium dei, qui nihil nesciebat, agnoscentes suum regem, suumque Messiam, quæ odebant gratis, & in quem peccare uolebant. Et ipse misericordia sua usus, omne peccatum eis relaxasset: quoniam multus est ad ignoscendum: per quem solum, accessum habemus ad patrem misericordiarum. Cum quo ipse, & spiritus ueritatis, eodem coll debent maiestatis honore: quia sunt unus deus. Cui sit omnis honor, decus & imperium, in omnia & super omnia secula seculorum. Amen.

CAPVT DVODECIMVM.

94



IESVS ergo ante sex dies paschæ uenit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quæ suscitauit IESVS. Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha ministrabat, Lazarus uero unus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici preciosi, & unxit pedes IESV, & ex- 5
terisit pedes eius capillis suis, & domus impleta est ex odore unguenti. Dixit ergo unus ex discipulis eius Iudas Scariotis, qui erat eum traditurus: Quare hoc unguentum non ueniit trecentis denariis, & datum est egenis? Dixit autem hoc: non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur, portabat. Dixit ergo IESVS: Sinite illam, ut in die 10
sepulturæ meæ seruet illud. Pauperes enim semper habebitis uobiscum, me autem non semper habebitis. Cognouit ergo turba multa ex Iudæis, quia illic est: & uenerunt non propter IESVM tantum, sed ut Lazarum uiderent, quæ suscitauit à